

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

What's in a name? Systeem- dan wel gezinstherapie

Frans Boeckhorst (2009) stelde in de laatste aflevering van de vorige jaargang de vraag of *Systeemtherapie* wel de juiste naam is voor ons tijdschrift. Hij vindt dat systeemtherapie een synoniem is geworden voor gezinstherapie. Ruim een jaar eerder pleitte Alfons Vansteenwegen (2008) al voor de naam *Tijdschrift voor Relatie- en Gezinstherapie*. In het voorwoord van eerstgenoemde aflevering daagt Robert van Hennik (2009) de lezers uit tot een reactie. Bij mij was dat aan geen dovemansoren gezegd.

Systeemtherapie is volgens mij de juiste naam voor het tijdschrift. Dat stoelt zowel op de betekenisgeving aan dat woord, als op pragmatische overwegingen. Eerst wil ik ingaan op de woordbetekenis. Boeiend is in dat verband dat een standaardwerk als *Van Dale* het woord niet blijkt te kennen. Voor mij staat systeemtherapie op één lijn met begrippen als groepstherapie en individuele therapie: verzamelingen voor verschillende vormen van therapie zonder vooraf gedefinieerd theoretisch kader. Systeemtherapie is dan het overkoepelend begrip voor therapieën met paren, gezinnen, families, ouder(s) met een kind, ouderen

met hun volwassen kinderen, netwerken rond een problematisch individu of gezin etc. Het gaat dan om professionele, therapeutische hulp aan bestaande sociale systemen, een formulering die dicht bij die van Wikipedia ligt: 'systeemtherapie is de koepelterm voor alle methodieken en strategieën die gebruikt worden in de begeleiding en behandeling van gezinnen met allerlei psychosociale problemen'. Ook teams en organisaties kunnen bij samenwerkingsproblemen met een systemische blik geholpen worden, al heet dat dan niet therapie, maar consultatie.

Omdat systeemtherapie geen vooraf vastliggend theoretisch kader impliceert, zijn systeemtherapie en systeemtheorie niet onlosmakelijk met elkaar verbonden. Boeckhorst (2009) spreekt in zijn reflectie wel over de systeemtheoretische basis van systeemtherapie, maar zegt ook dat die inmiddels onderuit is gehaald. In het voorwoord van het *Handboek Systeemtherapie* staat Anke Savenije (2008) ook stil bij het woord systeemtherapie. Zij vindt dat een breder begrip dan gezins- en relatietherapie. Wel lijkt zij het synoniem te vinden aan systemische therapie, terwijl dat begrip naar mijn gevoel veel

meer verwijst naar een theoretische achtergrond. Systeemtherapie kan ook goed worden toegepast zonder expliciet gebruik te maken van systemische theorieën. Het boek van Usher over partnerrelatietherapie op psychoanalytische basis (2008, zie ook de recensie in *Systeemtherapie* 2008, 20.2, p. 106) is een goed voorbeeld hiervan.

Als we systeemtherapie zien als koepelbegrip voor hulpverlening aan bestaande sociale systemen, dus aan meerdere personen tegelijk, kan er niet zoiets zijn als individuele systeemtherapie. Dat is dan een contradictio in terminis. In het *Handboek Systeemtherapie* wordt nog wel een hoofdstuk gewijd aan individuele therapie, maar met de terechte titel 'Individuele systemische therapie' (Reijmers, 2008). Ook Hellingers gezinsopstellingen zijn geen systeemtherapie, maar een vorm van individuele therapie: het zichtbaar en voelbaar maken hoe iemand zijn gezin beleeft, zonder aanwezigheid van de andere gezinsleden en zonder focus op de interacties.

Een vergelijkbaar begrip met systeemtherapie is groepstherapie. Daarbij gaat het echter om sociale systemen die specifiek in het leven zijn geroepen ter wille van de hulpverlening aan individuen. Een typisch tussengebied is dat van de echtpaargroepen en de groepsgezinsterapie (multi-family therapy). Zowel groepsdynamische als systemische aspecten komen daarbij aan de orde. Publicaties hierover vinden hun weg zo-

wel naar *Systeemtherapie* als naar *Groepen* (tijdschrift voor groepsdynamica en groepspsychotherapie), naast algemenere vaktijdschriften zoals het *MGV*, het *Tijdschrift voor Psychotherapie* en het *Tijdschrift voor Psychiatrie*.

Tot zover de begripsinhoudelijke kant. Daarnaast zijn er pragmatische overwegingen ten faveure van *Systeemtherapie* als naam. Boeckhorst (2009) verwijst naar de begripsontwikkeling zoals hij die in Duitsland en de Verenigde Staten ziet. Werken met gezinnen heet daar geen systeemtherapie meer, maar 'Familientherapie' of 'family therapy'. En in de Verenigde Staten is het tijdschrift *Family Process* specifiek voor publicaties over gezinsprocessen, naast het *Journal of Systemic Therapy* voor andere vormen van systeemtherapie. Maar voor een dergelijke splitsing zie ik in Nederland geen basis. Ons taalgebied is te klein en de productie van publicaties te beperkt. Daarnaast is het bevorderlijk voor het wederzijds begrip als praktijk en onderzoek van enerzijds partnerrelatie- en gezinstherapie en anderzijds die van systemische interventies in andere sociale systemen in één tijdschrift terechtkomen. Systeemtherapie is dan de breedste term, die alle toepassingsgebieden en daarachter liggende theorieën en onderzoekingen vangt. Ons tijdschrift heet dus mijns inziens zeer terecht *Systeemtherapie*.

Han Blankstein

Literatuur

- Boeckhorst, F. (2009). Systeemtherapie of gezinstherapie? *Systeemtherapie*, 21.4, 253-256.
- Hennik, R. van (2009). Voorwoord. *Systeemtherapie*, 21.4, 198-199.
- Reijmers, E. (2008). Individuele systemische therapie. In: A. Savenije, M.J. van Lawick & E.T.M. Reijmers (red.), *Handboek Systeemtherapie*, p. 431-440. Utrecht: De Tijdstroom.
- Savenije, A. (2008). Voorwoord. A. Savenije, M.J. van Lawick & E.T.M. Reijmers (red.), *Handboek Systeemtherapie*, p. 13-16. Utrecht: De Tijdstroom.
- Usher, Sara Fels (2008). *What is this thing called love? A guide to psychoanalytic psychotherapy with couples*. London/New York: Routledge.
- Vansteenwegen, A. (2008). Van systeemtherapie naar relatie- en gezinstherapie. *Systeemtherapie*, 20.3, 177-180.